

เส้นทางสู่ผู้นำการเมือง

ดร.ณรงค์ สีนสวัสดิ์

เส้นทางสู่
ผู้นำการเมือง

โดย ดร.ณรงค์ สีสวัสดิ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ณรงค์ ลินสวัสดิ์.

เส้นทางสู่ผู้นำการเมือง. -- กรุงเทพฯ : แม็ค, 2550.

280 หน้า.

1. ผู้นำทางการเมือง. I. ชื่อเรื่อง.

303.34

ISBN : 978-974-412-077-9

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

บริษัทของสงวนสิทธิ์ ห้ามมิให้ผู้ใดนำส่วนหนึ่งส่วนใด หรือตอนหนึ่งตอนใด
ของเนื้อหา ภาพประกอบและอื่นๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ ไปทำการคัดลอก
โดยวิธีพิมพ์ดีด เรียงตัว อัดสำเนา ถ่ายฟิล์ม ถ่ายเอกสาร
พิมพ์โดยเครื่องจักร หรือวิธีการอื่นใดเพื่อนำไปแจกจำหน่าย

สงวนลิขสิทธิ์ : เมษายน 2550

ราคา 150 บาท

จัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด

การสั่งซื้อ : ส่งธนาคัติสั่งจ่าย ไปรษณีย์ลาดพร้าว ในนาม บริษัท สำนักพิมพ์ แม็ค จำกัด
9/99 อาคารแม็ค ซอยลาดพร้าว 38 ถนนลาดพร้าว แขวงจันทระเกษม

เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2938-2022-7 โทรสาร 0-2938-2028

พิมพ์ที่ บริษัท เอเชียแปซิฟิกพริ้นติ้ง จำกัด โทรศัพท์ 0-2913-3990

ผู้นำการเมืองของแต่ละสังคมเป็นบุคคลพิเศษในแง่ที่ว่าเรามีอำนาจเหนือคนในสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง ชีวิตของคนเหล่านี้จึงน่าสนใจ และสนุกไม่แพ้नियाยที่นักประพันธ์แต่งขึ้น ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องจริง การบริหารประเทศของคนที่เป็นผู้นำจะมีผลต่อคนทั้งประเทศ ซึ่งอาจจะมีทั้งผลดีและไม่ดี นอกจากนั้นผู้นำบางคนก็จะมีอิทธิพลไปถึงความเป็นอยู่ของคนในประเทศอื่นๆ ด้วย

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ไม่สนใจแต่เพียงชีวิตของผู้นำแต่ละคน แต่เป็นหนังสือที่พยายามศึกษาประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น คือ

1. ทำไมบางคนจึงอยากมีอำนาจทางการเมืองมากกว่าคนอื่น
2. ทำอย่างไรแต่ละคนจึงได้อำนาจทางการเมือง
3. เมื่อได้อำนาจทางการเมืองแล้วทำไมแต่ละคนจึงมีพฤติกรรมในขณะที่เป็นผู้นำรวมทั้งการบริหารประเทศแตกต่างกันออกไป

หนังสือเล่มนี้จะไขปริศนาทั้ง 3 ข้อนี้ ซึ่งได้นำแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาอธิบายพร้อมกับยกตัวอย่างชีวิตของผู้นำแต่ละคนมาเพื่อประกอบคำอธิบายด้วย

นอกจากหนังสือเล่มนี้แล้วทางสำนักพิมพ์แม้อย่างได้จัดพิมพ์ชีวิตผู้นำคนสำคัญของโลกอีก 3 เล่ม คือ

1. ลินคอล์น ยอดนักประชาธิปไตย
2. นโปเลียน ยอดนักรบนักบริหาร
3. ฮิตเลอร์ จอมเผด็จการ

ซึ่งการอ่านหนังสือชีวิตผู้นำคนสำคัญทั้ง 3 คนนี้ให้เข้าใจถ่องแท้ก็ควรที่จะอ่านเล่มแรกเล่มนี้เสียก่อน

ดร.ณรงค์ สินสวัสดิ์

“บ้านเพลินน้ำปิง”

ต.สันผีเสื้อ อ.เมือง จ.เชียงใหม่

บทที่ 1	1
ความจำเป็นที่สังคมต้องมีผู้นำ	
บทที่ 2	9
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการอำนาจทางการเมือง	
บทที่ 3	25
ความแตกต่างในความต้องการอำนาจ	
บทที่ 4	50
คุณสมบัติของผู้นำ	
บทที่ 5	116
ความแตกต่างในพฤติกรรมของผู้นำ	
บทที่ 6	135
แบบของผู้นำ	
บทที่ 7	177
เรามาเจอตุง : คนเกลียดพ่อ	
บทที่ 8	201
จอห์น เอฟ. เคนเนดี : พ่อเลี้ยงให้เป็นผู้นำ	
บทที่ 9	218
เซอร์ วินสตัน เชอร์ชิลล์	
บรรณานุกรม	274

ความจำเป็น ที่สังคมต้องมีผู้นำ

1

การรวมกันเป็นกลุ่มของสังคมมนุษย์

มนุษย์จะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ตั้งแต่กลุ่มเล็ก คือ ครอบครัว หลายครอบครัวเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เมือง และหลายๆ เมืองรวมกันเป็นประเทศ การอยู่รวมเป็นกลุ่มของมนุษย์เราเรียกว่าสังคม การที่มนุษย์อยู่รวมกันนั้นจะต้องเป็นประโยชน์แก่ตัวมนุษย์เอง แต่อะไรเล่าคือประโยชน์

ประโยชน์ประการแรกก็คือ ความมั่นคงปลอดภัย ถ้าเราเดินอยู่กลางป่าคนเดียว หรืออยู่บนภูเขาคนเดียว หรืออยู่บนเกาะกลางมหาสมุทรคนเดียว เราจะรู้สึกถึงความไม่มั่นคงปลอดภัย เราจะรู้สึกอ้างว้าง แต่เป็นการยากที่คนใดคนหนึ่งจะไปอยู่กลางป่าคนเดียวหรือบนภูเขา หรืออยู่บนเกาะกลางมหาสมุทรคนเดียว แต่ถ้าลองเดินดีๆ บนถนนคนเดียวสักชั่วโมง หรือเดินบนถนนในชนบทที่ห่างไกลคนสักหนึ่งหรือสองชั่วโมง เราจะรู้สึกว่าไม่ปลอดภัย เราอาจจะเกิดความหวาดกลัว ในสังคมมนุษย์ถึงแม้จะมีกฎหมายไว้ลงโทษผู้ทำร้ายผู้อื่น มีตำรวจคอยจับคนร้าย มีศาลคอยพิพากษาคดี แต่ก็ยังมีการทำร้ายร่างกาย แย่งชิงทรัพย์สิน และบางครั้งก็มีการสังหารชีวิตมนุษย์ด้วยกันเอง

ถ้ามนุษย์อยู่ตามลำพังก็คงจะมีภัยอันตรายจากมนุษย์ด้วยกันเองมากกว่าที่มนุษย์รวมอยู่ในสังคม

นอกจากอันตรายจากมนุษย์ในสังคมเดียวกันเองแล้ว อันตรายก็ยังมาจากคนต่างสังคม ต่างชาติ ต่างภาษา เพราะฉะนั้นการรวมกันอยู่

เป็นหมู่คนยิ่งมากเท่าใด โอกาสจะรวมกันต่อสู้เพื่อความปลอดภัยของตัวเองจากการทำร้ายของคนจากสังคมอื่นก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น

นอกจากการอยู่กันเป็นสังคมจะช่วยให้เกิดความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแล้ว การอยู่รวมกันยังก่อให้เกิดผลประโยชน์ในแง่ของวัตถุด้วย เพลโต (มีชีวิตรอยู่ระหว่างปี 427-347 ก่อน ค.ศ.) นักปราชญ์ชาวกรีกได้เคยกล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ว่า การที่คนอยู่รวมกันนั้นก็เพราะผลประโยชน์¹ กล่าวคือ คนถ้าอยู่โดดเดี่ยวแล้วจะไม่อาจแสวงหาสิ่งที่เขาต้องการ แต่ละคนที่มาอยู่รวมกันก็จะทำงานที่ตนถนัด เมื่อเป็นเช่นนี้คนจึงต้องไปอาศัยใ้ช่วยกันคนอื่น เพื่อให้มาช่วยจัดหาสิ่งที่เขาต้องการ แต่ละคนที่มาอยู่รวมกันก็จะทำงานที่ตนทำถนัด บางคนก็จะทำหน้าที่ปลูกข้าว บางคนทอผ้า บางคนเป็นช่างไม้ บางคนเป็นช่างทำรองเท้า ถ้าแต่ละคนทำงานที่ตนถนัดแล้ว สังคมในส่วนรวมก็จะมีผลผลิตรวมกันเป็นจำนวนมากกว่าการที่แต่ละคนจะทำหรือหาทุกๆ อย่างเอง เมื่อสังคมใหญ่ขึ้นก็จะมีคนอาชีพอื่นๆ มากขึ้น เช่น แพทย์ ทหาร นักเขียน นักแสดง ครู เป็นต้น

ข้อคิดของเพลโตนั้นจะเข้าใจได้ง่าย ปัจจุบันนี้ แต่ละวันเราต้องใช้สิ่งของมากมายหลายชนิด ตั้งแต่ตื่นนอนไปถึงเข้านอน เรามีสิ่งอำนวยความสะดวกสะดวกสบายต่างๆ มากมาย มีอาหาร มีผลไม้หลากหลายชนิด มีรถยนต์ โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องปรับอากาศ ถ้ามนุษย์อยู่ตัวคนเดียวและต้องทำทุกๆ อย่างที่เราใช้สอยเองแล้ว คงไม่มีใครทำสิ่งอำนวยความสะดวกที่เราใช้อยู่ในปัจจุบันใช้เองเป็นแน่

อันที่จริงแล้ว นักชีววิทยาจะบอกเราว่า มนุษย์นั้นเป็นผลพวงของกระบวนการในการวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต สิ่งที่มีชีวิตมีสิ่งที่เรียกว่า

¹ ดู William Ebenstein, **Great Political Thinkers**, (3 rd Edition), (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1960) : p. 21.

สัญชาตญาณ (instinct) สัญชาตญาณคือ สิ่งที่มีมนุษย์หรือสัตว์รู้ได้โดยอัตโนมัติ ไม่ต้องเรียนรู้จากผู้อื่น วิลเลียม แมคดูกอล (William McDougall) กล่าวว่า การอยู่รวมกันของมนุษย์ก็เป็นสัญชาตญาณอันหนึ่ง ซึ่งเขาเรียกว่า สัญชาตญาณของความต้องการอยู่รวมกัน (gregarious instinct) หมายความว่า มนุษย์นั้นเมื่อโตขึ้นมากก็มีความต้องการโดยอัตโนมัติที่จะอยู่รวมหรืออยู่ใกล้ๆ กับคนอื่น² ธรรมชาติสร้างสัญชาตญาณนี้มาให้ก็เพื่อประโยชน์ในการสร้างความปลอดภัยในชีวิตของมนุษย์เอง ด้วยเหตุนี้บางทีเมืองใหญ่มากเกินไป เช่น กรุงลอนดอน กรุงนิวยอร์ก หรือกรุงเทพมหานครของไทย แต่คนก็ยังชอบอยู่ไม่ยอมย้ายไปอยู่เมืองเล็กๆ ซึ่งก็อาจจะให้ความมั่นคงปลอดภัยได้พอๆ และมีผลดีด้านอื่นมากกว่าเช่น การจราจรไม่แออัด อากาศบริสุทธิ์กว่า การที่คนยังอยู่เมืองใหญ่แม้จะยากลำบาก มนุษย์ก็จะไม่ย้ายออก เพราะสัญชาตญาณของความ ต้องการอยู่รวมกันบอกเขาว่า คนยิ่งมากก็จะมีมีความมั่นคงปลอดภัย

ความขัดแย้งในสังคม

มนุษย์เมื่อมารวมกันอยู่ที่นี่จะมีข้อขัดแย้งกันเป็นเรื่องธรรมดา ขนาดคนที่พยายามตัดกิเลสแล้ว เช่น พระบางครั้งก็ยังมีข้อพิพาทกัน โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1588-1679 ได้กล่าวไว้ถึงความขัดแย้งกันของมนุษย์ว่า จะเกิดได้จาก 3 ประเด็นใหญ่³

² William McDougall "The Gregarious Instinct", In Jerome G. Manis and Samuel I. Clark (eds.) **Man and Society**, (New York : Macmilland Company, 1960) : pp. 187-189.

³ จากหนังสือที่ Thomas Hobbes เขียน ชื่อ The Leviathan บทที่ 13

1. เพื่อผลประโยชน์ เช่น เพื่อแย่งชิงภรรยา ลูก และทรัพย์สิน
2. เพื่อปกป้องตนเอง
3. เพื่อเกียรติยศชื่อเสียง

เพราะฉะนั้นมนุษย์จึงต้องมีผู้ปกครอง เพราะถ้าไม่มีผู้ปกครองแล้วคนจะเป็นศัตรูต่อกันและกัน คนจะไม่มีควมมั่นคงปลอดภัย ทุกคนจะพยายามสร้างพลังอำนาจให้แก่ตนให้มาก ซึ่งสภาพเช่นนี้สังคมมนุษย์จะหาความเจริญไม่ได้ ชีวิตจะมีแต่ความหวาดกลัว จะมีอันตรายของความตายจากการใช้กำลังรุนแรงอยู่เสมอ ชีวิตของมนุษย์ในสภาพเช่นนี้จึงเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความอ้างว้าง ว้าเหว่ ยากจน น่ารังเกียจ โหดเหี้ยม และอายุสั้น

ความเห็นของฮอบส์ คุณจะมองมนุษย์ในแง่ร้ายจนเกินไป แต่เราก็พอจะมองเห็นว่าข้อคิดของเขาเป็นความจริงอยู่ไม่ใช่น้อย เพราะแม้แต่ในสังคมที่ถือว่าเจริญมาก มีกฎหมาย มีผู้ปกครองก็ยังมีทะเลาะเบาะแว้งของมนุษย์ มีการแย่งชิงทรัพย์สิน การทำร้ายหรือสังหารชีวิตคนอื่นเสมอ แม้แต่เกียรติยศก็เป็นบ่อเกิดของความขัดแย้ง

จอห์น ล็อก (John Locke มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1632-1704) มองธรรมชาติมนุษย์ในแง่ดีกว่าฮอบส์ และล็อกก็ยังมองเห็นความจำเป็นของการต้องมีผู้ปกครองสังคมอยู่ดี ล็อกคิดว่าสภาพของมนุษย์ ซึ่งอยู่กันโดยไม่มีผู้ปกครองคงไม่เลวร้ายแบบที่ฮอบส์คิด ล็อกคิดว่า ธรรมชาติสอนให้มนุษย์มีเหตุผล สอนให้มนุษย์อยู่กันอย่างเท่าเทียมกัน และมีอิสระเสรี และจะทำให้มนุษย์รู้ว่าไม่ควรทำอันตรายแก่ร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินของคนอื่น แต่การไม่มีผู้ปกครองก็ยังมีปัญหา เพราะเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นมา มนุษย์ก็จะมีอคติเข้าข้างตนเอง คอยคิดจะแก้แค้น และถ้าผู้ได้รับความเสียหายไม่เข้มแข็งพอ ก็ไม่อาจลงโทษผู้ทำอันตรายแก่ชีวิตร่างกายและ

ทรัพย์สินของตนได้ การมีรัฐบาลซึ่งจะทำหน้าที่เป็นคนกลางตัดสินข้อพิพาทและลงโทษผู้กระทำผิดจึงเป็นความจำเป็น⁴

กล่าวคือ ทั้งฮอบส์และล๊อคก็เห็นความจำเป็นของการที่ต้องมีรัฐบาลที่ดูแลและบังคับข้อขัดแย้งระหว่างคนในสังคมด้วยความยุติธรรม

เมื่อมนุษย์มาอยู่รวมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป ข้อขัดแย้งก็จะเกิดขึ้นได้เสมอ สามีภรรยาอยู่ด้วยกัน รักกันอย่างมากก็ยังคงอาจขัดแย้งถึงกับหย่าร้างกัน พี่น้องท้องเดียวกันอาจจะขัดแย้งกันถึงกับทำร้ายร่างกายกัน หรือสังหารชีวิตกันก็มีโดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแย่งมรดก ความขัดแย้งเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะนำไปสู่การทำร้ายร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินในรูปแบบต่างๆ กัน

ความขัดแย้งของมนุษย์อาจจะเกิดมาได้ใน 2 รูปแบบคือ ในแบบแรกทั้งสองฝ่ายต่างก็คิดว่าตนถูกและในอีกแบบหนึ่งฝ่ายที่ผิดรู้ตัวเองว่าผิด แต่เนื่องจากคิดว่า ฝ่ายที่เป็นผู้เสียหายอ่อนแอกว่า จึงละเมิดร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินของผู้อื่น

ในความขัดแย้งแบบแรกนั้น เนื่องจากทั้งสองฝ่ายคิดว่าตนถูก การมีคนกลางที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับมาตัดสินว่า ใครถูกใครผิด จึงเป็นความจำเป็น เพราะคู่พิพาททั้งสองฝ่ายอาจจะคิดว่าตนถูกโดยความบริสุทธิ์ใจ เมื่อทั้งสองฝ่ายไม่ยอมรับข้อเสนองของฝ่ายตรงข้าม การมีคนกลางมาตัดสินจึงจำเป็น ในหมู่บ้านหรือในตลาด เมื่อเกิดมีข้อขัดแย้งขึ้น คู่พิพาทอาจไม่ต้องไปถึงศาล อาจจะให้ผู้ใหญ่บ้านหรือคนที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับตัดสิน เรื่องก็อาจจะจบลงได้

⁴ ดูรายละเอียดจากหนังสือของ John Locke เขียน ชื่อ Two Treatises of Government พิมพ์ครั้งแรก ค.ศ. 1690

แต่ในกรณีที่ฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายผิด แต่แข็งแรงกว่า ในกรณีนี้การจะลงโทษผู้กระทำผิดก็ต้องเป็นผู้ที่แข็งแรงหรือมีอำนาจมากกว่าผู้กระทำผิด เมื่อคนอยู่กันเป็นสังคมเล็กๆ เช่น หมู่บ้าน หรือตำบล หัวหน้าหมู่บ้าน หรือหัวหน้าตำบลก็จะทำหน้าที่ลงโทษผู้กระทำผิด ถ้าเป็นชุมชนที่ใหญ่ขึ้นมา การลงโทษผู้กระทำผิดก็จะมีสถาบันที่ทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะ

แต่พอจะกล่าวได้ว่า ความจำเป็นของการมีผู้นำมีมาตั้งแต่มนุษย์ยังรวมกันเป็นชุมชนเล็กๆ คนในชุมชนจะยกย่องคนบางคนให้เป็นผู้นำ เพราะสติปัญญา ความกล้าหาญ ความแข็งแรง ทั้งนี้ก็เพื่อไว้ระบับข้อขัดแย้งในสังคม ยิ่งชุมชนใหญ่ขึ้น ความขัดแย้งก็ยิ่งมีโอกาสเกิดได้มากขึ้น การมีผู้นำสังคมนั้นๆ จึงยังมีความจำเป็นมากขึ้น

นอกจากการระบับข้อขัดแย้งภายในแล้วผู้นำยังเป็นผู้คอยปกป้องศัตรูจากภายนอกด้วย ทั้งนี้ก็เพราะการเบียดเบียนกันของมนุษย์ระหว่างคนละกลุ่ม คนละสังคม คนละรัฐนั้นเมื่ออยู่เสมอ การต่อสู้กับศัตรูภายนอกโดยขาดผู้นำเป็นข้อเสียเปรียบอย่างยิ่ง การมีผู้นำจึงเป็นสิ่งจำเป็นของทุกสังคมมนุษย์

นอกเหนือไปจากการระบับข้อขัดแย้ง และการป้องกันศัตรูภายนอกแล้ว สังคมมนุษย์ก็ยังคงมีผู้นำเพื่อประโยชน์อย่างอื่น ซึ่งเราอาจจะรวมเรียกว่า การพัฒนาชุมชนหรือสังคม ทั้งนี้เพราะเมื่อคนมาอยู่รวมกันแล้ว มีกิจกรรมหลายอย่างที่สังคมพึงมี หรือปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยที่สิ่งเหล่านั้นไม่เป็นสิ่งที่อยู่ในความรับผิดชอบของคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น การทำถนน การชุดบ่อ หรือสระน้ำ การทำสถานที่เคารพบูชาทางศาสนา เมื่อสังคมเจริญขึ้นก็อาจจะต้องมีกิจกรรม ซึ่งทำเพื่อสาธารณประโยชน์อีกมากมาย ถ้าเราดูระดับประเทศก็จะเห็นว่าผู้นำประเทศที่เก่งมากๆ สามารถสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติได้อย่างรวดเร็ว เช่น อดีตนายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ของประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น

เพราะฉะนั้น หน้าทีหลักของผู้นำสังคมมนุษย์ก็คือ

1. การระงับข้อขัดแย้งระหว่างคนในสังคม
2. การป้องกันศัตรูภายนอก
3. การพัฒนาสังคม

ผู้นำการเมืองระดับประเทศ

สังคมมนุษย์อาจจะอยู่เป็นหมู่บ้านหรือรวมกันเป็นเผ่า ทั้งหมู่บ้านและเผ่าก็ต้องมีหัวหน้าหน่วยใหญ่ที่สุดของสังคมมนุษย์ ในปัจจุบันก็คือรัฐ ซึ่งต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1. ดินแดน
2. ประชากร
3. รัฐบาล
4. อำนาจอธิปไตย

คำว่ารัฐเป็นศัพท์วิชาการทางรัฐศาสตร์ พอจะเทียบได้กับประเทศ ที่เป็นเอกราชซึ่งต้องมีผู้นำประเทศ อาจจะเป็นตำแหน่งพระมหากษัตริย์ เช่น ในประเทศไทยเราก่อน พ.ศ. 2475 ผู้นำประเทศก็คือ พระมหากษัตริย์ ในปัจจุบันนี้ผู้นำที่มีอำนาจทางการเมืองอย่างแท้จริงของไทยก็คือ นายกรัฐมนตรี เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำการเมือง ส่วนในสหรัฐอเมริกา นั้น ผู้นำประเทศคือประธานาธิบดี

ผู้นำการเมืองก็คือผู้มีอำนาจทางการเมือง (political power) อำนาจทางการเมืองก็คือ อำนาจในการกำหนดนโยบายของประเทศ และอำนาจในการกำหนดตัวคนที่จะช่วยบริหารประเทศ เช่น ตั้งรัฐมนตรีกระทรวงต่างๆ และอำนาจในการที่จะบริหารประเทศตามนโยบายที่วางไว้

คำว่าอำนาจทางการเมืองนั้น เราอาจให้คำนิยามว่า คืออำนาจในการกำหนดนโยบาย อำนาจในการกำหนดตัวคนที่จะช่วยบริหารประเทศ และอำนาจในการบริหารประเทศตามนโยบายที่วางไว้

สำหรับคำว่าการเมือง (politics) นั้นเราอาจจะให้คำนิยามว่า คือการต่อสู้ช่วงชิง การใช้ และการรักษาไว้ซึ่งอำนาจทางการเมือง เพราะฉะนั้นการที่คนๆ หนึ่งสมัครเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นก็หมายความว่า เขากำลังดำเนินการต่อสู้ช่วงชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็เป็นผู้มีอำนาจทางการเมือง เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร่างกฎหมาย หรือลงมติเลือกใครเป็นนายกรัฐมนตรี เขาก็กำลังใช้อำนาจทางการเมือง และเมื่อหมดวาระการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และได้ลงสมัครรับเลือกตั้งอีก ก็เป็นความพยายามที่จะรักษาไว้ซึ่งอำนาจทางการเมือง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความต้องการ อำนาจทางการเมือง

2

การเปรียบเทียบกับลิง

ในบทที่แล้วได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ทุกสังคมต้องมีผู้นำ คำถามก็คือว่า ทำไมสัตว์บางตัวในฝูง หรือคนบางคนในสังคม จึงต้องการเป็นผู้นำ

นักวิชาการที่เปรียบเทียบพฤติกรรมของสัตว์กับของคน เช่น เดสมอนด์ มอริส (Desmond Morris)¹ เห็นว่าความต้องการอำนาจของคนและของสัตว์นั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากสัญชาตญาณ ซึ่งหมายความว่า เป็นสิ่งที่ติดตัวกับสัตว์และคนมาตั้งแต่กำเนิด ความต้องการอำนาจหรือพฤติกรรมการใช้อำนาจไม่ได้มาจากการเรียนรู้ แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ

จากการสังเกตพฤติกรรมของฝูงลิงและคน เดสมอนด์ มอริส กล่าวว่า ทั้งสัตว์และคนนั้นจะพยายามรักษาหรือเพิ่มสถานะภาพของตนในกลุ่มให้สูง ถ้าคนผู้มีอำนาจตายลงก็ต้องมีการแย่งอำนาจกันในหมู่คนที่เหลืออยู่ หรือบางครั้งผู้มีอำนาจอาจมากขึ้น กำลังวังชาสติปัญญาอ่อนลงก็จะถูกท้าทายโดยผู้ที่อยู่รองๆ ลงไป

แม้แต่ในยามปกติ ผู้ที่มีอำนาจหรือมีเกียรติสูงกว่าคนอื่น ก็ต้องวางตัวหรือปฏิบัติในลักษณะที่จะเป็นการช่วยรักษาสถานะภาพของตนเข้าไว้ไม่ว่าจะเป็นคนหรือลิงก็ตามคือจะมีลักษณะพฤติกรรมดังจะกล่าวต่อไปนี้

¹ Desmond Morris, *The Human Zoo*, (New York : McGraw Hill, 1969).

1. การแสดงลักษณะท่าทางแสดงความเหนือกว่า

ในฝูงลิงบาบูนนั้นตัวที่มีสถานภาพสูงในกลุ่มจะมีขนหนาวยเรียงกันเป็นระเบียบ ในยามปกติไม่มีการขัดแย้งกับลิงตัวอื่นมันจะมีลักษณะอาการที่เยือกเย็น สบายๆ จะเดิน นั่ง หรือยืนก็ต้องวางมาด

มนุษย์ไม่มีขนยาวเหมือนลิงแต่ผู้เป็นใหญ่ก็จะใส่เสื้อที่มีราคาแพง เวลานั้น ยืน เดิน ก็วางมาด เวลาอยู่กับลูกน้องเขาก็จะวางท่าสบายๆ ในขณะที่ลูกน้องจะมีอาการสอรวม ซึ่งในลิงบาบูนก็จะเป็นเช่นเดียวกัน

แต่ในยามที่ตัวหัวหน้าจะแสดงอาการก้าวร้าวหรือแสดงอำนาจ เขาก็จะแสดงท่าให้น่าเกรงขาม เขาจะยืนหรือนั่งในที่สูงกว่าคนอื่น ซึ่งสำหรับลิงบาบูนมันก็ทำได้ง่ายเพราะหัวหน้ามักจะตัวใหญ่ เพียงแต่มันยึดตัวให้สูงเต็มที่ก็จะสูงกว่าตัวอื่นแล้ว ท่าทางของมันจะน่าเกรงขามมากขึ้นเมื่อลิงตัวอื่นๆ ขดตัวให้เล็กลงและแสดงอาการพินอบพิเทา

สำหรับมนุษย์นั้นผู้นำหรือหัวหน้าใช้เครื่องมือช่วยในการแสดงลักษณะท่าทางให้เด่นเหนือคนอื่นด้วย ไม่ใช่ใช้แต่ลักษณะของร่างกายอย่างเดียวเหมือนสัตว์ มนุษย์ใช้เสื้อคลุมใหญ่หนาซึ่งคนอื่นไม่มี ทำให้ดูน่าเกรงขาม แม้แต่มนุษย์ที่ยังล่าหัง เช่น พวกอินเดียนแดง หัวหน้าก็ต้องมีเสื้อคลุม หัวหน้าเฒ่าของคนฮาวายก็เช่นเดียวกัน หัวหน้าก็มีเสื้อคลุมพิเศษ พระชั้นผู้ใหญ่ในลัทธิความเชื่อต่างๆ ก็ใส่เสื้อคลุม ในยามปกติเวลาคนใส่เสื้อนอกเข้าไปก็จะดูภูมิฐานกว่าคนที่ไม่ได้ใส่

นอกจากใส่เสื้อคลุมแล้วมนุษย์ที่เป็นหัวหน้าก็จะใส่หมวกเพื่อให้ดูน่าเกรงขามเข้าไป พระราชาก็จะมีมงกุฎ ผู้นำทางศาสนาบางลัทธิความเชื่อก็จะใส่หมวกเข้าไปเพื่อให้ดูเด่นเป็นสง่าแตกต่างจากคนอื่น ยิ่งกว่านั้นเวลานั่งหรือยืนก็มักจะอยู่ในที่สูงกว่าคนอื่นคือมีบัลลังก์ หรืออยู่บนแท่น รับความเคารพ หรือมีคนแบกหาม หรือยืนอยู่บนพาหนะ รวมทั้งหลังสัตว์

เช่น ม้า ช้าง เป็นต้น เมื่อเราเห็นกลุ่มคนเคลื่อนที่เข้ามา ถ้ามีคนที่เหนือกว่าคนอื่นอยู่ในที่นั้น เราก็มักจะรู้โดยไม่ต้องมีใครบอกว่า ณ ที่นั้น ใครใหญ่ที่สุด โดยดูจากเครื่องแต่งกาย และตำแหน่งการยืนในกลุ่ม

ในลิงบาบูนนั้นลิงบิรวารเมื่ออยู่ต่อหน้าหัวหน้าจะพยายามหดงอตัวให้เล็ก ซึ่งก็เช่นเดียวกับมนุษย์เหมือนกันเมื่ออยู่ต่อหน้าหัวหน้าคนมีอำนาจ เกียรติยศ หรือสถานะทางสังคมสูงก็จะทำตัวให้หด เช่น ห่อไหล่ ทำตัวอ่นงอคุกเข่า เอาศีรษะแตะพื้น ยืนค้ำนับเอามือกุมเป้ากางเกง เป็นต้น

การแต่งตัวหรือการวางท่าทางดังกล่าวจะเป็นเรื่องธรรมดาในสังคมที่ยังเป็นแบบดั้งเดิม มีระบบศักดีย์ แต่ในสังคมสมัยใหม่การแต่งตัวหรือการวางท่าให้เหนือกว่าคนทั่วไปก็ยังมียู่ แต่เปลี่ยนรูปแบบไป เช่น จะเห็นว่าแม้ในหมู่ผู้มีการศึกษาก็มีการสวมเสื้อครุยเวลารับปริญญา บางแห่งก็สวมหมวกรูปรางประหลาดเข้าไปด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ต่างจากคนอื่น ผู้พิพากษาเวลานั่งพิจารณาคความก็จะใส่เสื้อครุยรุ่มร่ามและในบางแห่งก็ใส่ผมปลอมเข้าไปด้วย ทำให้ดูน่าเกรงขาม ในหมู่ผู้นำทางการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งการแสดงควมยิ่งใหญ่โดยการแต่งกายก็มักไม่ค่อยปรากฏ แต่พวกเขาก็มีสิ่งอื่นที่ทำให้เขาแตกต่างไปจากคนอื่น ๆ เช่น มีห้องทำงานใหญ่โตะทำงานก็จะใหญ่เกินความจำเป็นบางทีก็มีธงทิวประดับอยู่ข้างหลัง แก้วอีกก็จะตัวใหญ่ เวลาเดินทางก็จะนั่งรถคันใหญ่ มีขบวนติดตามไปด้วยหลายคัน มีรถมอเตอร์ไซด์นำหน้าเพื่อคุ้มกัน ทำให้เด่นแตกต่างไปจากคนอื่น มีผู้อยู่ในขบวนเดินทางมากมาย เช่น คนสนิท เลขานุการ คนรับใช้ หน่วยรักษาความปลอดภัย หมอ ซึ่งคนเหล่านี้จริงๆ แล้วก็ไม่ได้มีหน้าที่มากมาย แต่ต้องไปเพื่อเวลาคนพบเห็นก็จะทำให้เกิดความยำเกรงซึ่งสิ่งเหล่านี้บรรดาผู้นำก็มักจะทำกันทั้งนั้นซึ่งจำนวนมากก็ไม่ต้องใช้ความคิดว่ามีความจำเป็น

จริงๆ มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้ก็เพราะสัญชาตญาณซึ่งติดมากับตัวของเขา ผลักดันให้เขาเห็นชอบกับการกระทำดังกล่าว

ผู้นำจะวางท่าให้มีลักษณะเหนือกว่าคนอื่นๆ จะขี้มือหรือเคลื่อนไหวร่างกายก็ต้องมีความสงบบเยือกเย็น เวลาออกคำสั่งก็ต้องทำท่าและน้ำเสียงให้น่าเกรงขาม ในยามสนทนากับบริวารก็อาจจะจ้องตาบริวารเป็นครั้งคราว ผู้เป็นบริวารก็ต้องหลบตา หันไปมองทางอื่น เขาจะไม่มีกิริยาหลุกหลิก เช่น ล้วงแคะแคะเกาส่วนต่างๆ ของร่างกายต่อหน้าคนอื่น ซึ่งทำให้ดูน่ารังเกียจ เขาจะไม่นั่งหันไปหันมา หรือเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายโดยไม่จำเป็น เวลาพูดก็ต้องมีน้ำเสียงที่ฟังหนักแน่น ไม่พูดกระทอนกระแท่นหรือพูดไม่ชัดเจน สิ่งเหล่านี้เป็นมาดของผู้ที่เหนือกว่าที่จำเป็นเพื่อกองความนับถือในหมู่ผู้ที่อยู่ต่ำกว่าเอาไว้

2. ถ้าถูกทำทาก็ต้องแสดงการข่มขู่ผู้ทำทาท้ายโดยทันทีทันใด

ในหมู่ลิงบาบูนนั้น ถ้าลิงตัวลูกน้องแสดงอาการทำทาท้าย ลิงหัวหน้านักจะแสดงอาการข่มขู่เกรี้ยวกราดโดยทันที จะรุนแรงมากน้อยเพียงใดก็แล้วแต่สถานการณ์ ถ้ามันคิดว่าภาวะเป็นผู้นำของมันตกอยู่ในอันตราย เช่น ลูกน้องไม่เกรงกลัว หรือมีลิงตัวอื่นจะแย่งตำแหน่งของมัน มันก็จะแสดงอาการข่มขู่ในลักษณะที่รุนแรง

เช่นเดียวกับในหมู่คน ผู้นำที่ลูกน้องยังหวาดกลัวมากๆ เวลาจะออกคำสั่งหรือแสดงอำนาจก็ไม่ต้องทำอะไรมาก เพียงถลึงตา ขึ้นิ้ว หรือโยกศีรษะก็เพียงพอที่จะทำให้ลูกน้องหวาดกลัวหรือทำตามสิ่งที่สั่งไปแล้ว แต่ถ้าผู้นำต้องถึงขนาดขึ้นเสียง หรือสั่งหลายครั้งกว่าลูกน้องจะทำตาม ก็หมายความว่าความเป็นผู้นำของเขา กำลังถูกท้าทาย เพื่อจะให้ความเป็นผู้นำยังน่าเกรงขามเหมือนเดิม เขาอาจจะต้องทำการที่มากกว่านั้น เช่น อาจ

ถึงกับมีการลงโทษลูกน้องที่แข็งข้อเพื่อเป็นตัวอย่าง แล้วต่อไปก็กลับไปเหมือนเดิมได้คือแค่ขึ้นนิ้ว หรือถลึงตาก็อพแล้ว

3. ในกรณีที่มิบริวารทำทลายถึงขั้นใช้กำลังหัวหน้าหรือคนสนิท ก็จะต้องเข้าจัดการโดยเด็ดขาด

ในกรณีเพียงแต่แสดงอาการเกรี้ยวกราดแล้วลูกน้องยังไม่หยุดทำทลาย หรือแข็งข้อ หัวหน้าที่ต้องพร้อมที่จะใช้กำลังเข้าจัดการ แต่เมื่อถึงขั้นนี้แล้วก็หมายความว่าความเป็นผู้นำกำลังมีปัญหามาก คือข่มขู่แล้วผู้แข็งข้อก็ยังไม่กลัวก็ต้องมีการใช้กำลัง ปัญหาที่เกิดขึ้นมาก็คือการต่อสู้จะทำให้เกิดการบาดเจ็บ และจะทำให้ตัวอื่นๆ ที่คิดทำทลายมีกำลังใจมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นจำนวนลิงที่เป็นผู้ด้อยกว่านั้นมีจำนวนมากกว่า ถ้าตัวหัวหน้าทำเกินกว่าเหตุ ลิงบริวารก็อาจจะรวมตัวเล่นงานได้ เพราะฉะนั้นถ้าถึงกับต้องลงมือต่อสู้แล้วก็ต้องทำโดยรวดเร็ว และทำให้พอดีไม่มากนักอยุ่เกินไป

แต่สำหรับมนุษย์นั้นถ้าลูกน้องแข็งข้อขึ้นมา หัวหน้าที่ไม่จำเป็นต้องใช้กำลังเข้าจัดการด้วยตัวเอง เขาอาจใช้คนสนิท มือปืน หรือในกรณีที่ป็นรัฐบาลก็อาจจะใช้ตำรวจ ทหาร ซึ่งเป็นองค์กรของรัฐเข้าจัดการ เพราะคนเหล่านี้มีเครื่องมือ เช่น อาวุธ ยานพาหนะ เครื่องมือสื่อสารอื่นๆ เป็นเครื่องช่วยและทั้งยังได้รับการฝึกหัดมาอย่างดี เพื่อการใช้กำลังโดยเฉพาะ เพราะฉะนั้นผู้นำที่กุมอำนาจรัฐไว้ได้ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นคนที่ย่างกายใหญ่โต แข็งแรง สำหรับเพื่อเข้าใช้จัดการกับคนแข็งข้อ เพราะเขาไม่ได้ลงมือเอง เราจึงเห็นได้ว่าในบรรดาคนที่ป็นหัวหน้านั้น เลห์เหลี่ยมชั้นเชิงอาจจะสำคัญกว่าความแข็งแรงของร่างกายมาก นอกจากนั้นก็ยังมีการใช้ตำรวจลับเพื่อคอยสอดส่องดูแลผู้จะเป็นศัตรูของหัวหน้า ทำให้หัวหน้ารู้ความเคลื่อนไหวของคนอื่นและจัดการกำจัดศัตรูได้อย่างลับๆ

4. ถ้าการทำหายหรือแข็งข้อทำโดยใช้เล่ห์เหลี่ยมหัวหน้าก็ต้องใช้ความฉลาดเหนือกว่าเข้าจัดการ

ลิงบาบูนหัวหน้าไม่ใช่เพียงแค่ตัวใหญ่แข็งแรงและก้าวร้าวเท่านั้น มันจะต้องฉลาด เจ้าเล่ห์และรู้เท่าทันลูกน้อง ซึ่งในหมู่มนุษย์แล้ว ความเจ้าเล่ห์ ฉลาด รู้ทันคนยิ่งมีความจำเป็นสำหรับหัวหน้า มากยิ่งไปกว่านั้นอีกเพื่อรักษาอำนาจของตน หัวหน้าที่ได้อำนาจมาโดยการสืบเชื้อสายนั้น จะไม่เจ้าเล่ห์ฉลาด ทันคน ทุกคน เพราะเป็นเรื่องธรรมดาที่คนเก่งก็จะมีลูกออกมาเก่งบ้าง ไม่เก่งบ้าง ถ้าคนที่ไม่เก่งบังเอิญได้ตำแหน่งมา เขาก็อาจจะสูญเสียอำนาจไปได้โดยง่าย เพราะเล่ห์เหลี่ยมไม่ทันคน เราจึงจะเห็นในหลายๆ ประเทศ ลูกพระมหากษัตริย์องค์ก่อนขึ้นครองอำนาจต่อจากพ่อได้ไม่นานก็ถูกแย่งอำนาจไป บางครั้งก็ถูกสังหารและราชวงศ์ก็ถูกโค่นล้มไป หรือถ้ายังอยู่ในตำแหน่งต่อไปได้ก็ษัตริย์ที่ไม่ฉลาด และเล่ห์เหลี่ยมไม่พอก็จะมีอำนาจแต่ในนาม ส่วนการบริหารประเทศจริงๆ ก็จะเป็นมือของคนอื่น

ส่วนในยุคปัจจุบันนี้โลกก็ก้าวหน้าไปมาก ปัญหาของประเทศก็สลับซับซ้อนมาก ผู้นำจึงต้องห้อมล้อมไปด้วยที่ปรึกษามากมาย อย่างไรก็ตาม ก็จะมีสถานการณ์บางสถานการณ์ที่ผู้นำต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็ว ด้วยสติปัญญาของตนเอง คือมัวปรึกษาอยู่จะไม่ทันการ และในกรณีที่มีเวลาพอจะปรึกษาได้ ผู้นำก็ยังเป็นผู้ตัดสินใจครั้งสุดท้ายอยู่ดี เพราะที่ปรึกษาก็อาจจะมีความเห็นและเสนอความเห็นมาในเรื่องที่แตกต่างกัน ผู้นำจึงต้องเป็นผู้กล้าตัดสินใจได้อย่างฉับพลัน ในบางเวลาถึงแม้จะตัดสินใจผิดพลาดก็ยังมีโอกาสได้รับการยอมรับนับถือกว่าผู้นำที่เป็นผู้ลังเลไม่ค่อยกล้าตัดสินใจ ถึงแม้ว่าการตัดสินใจส่วนใหญ่จะถูกก็ตาม หลักสำคัญของผู้นำในสมัยนี้จึงเป็นว่า วิธีการในการทำงานสำคัญ

มากกว่างานที่ทำ เพราะฉะนั้นผู้นำบางคนซึ่งทำงานผิดพลาดมากอาจจะได้รับความนิยมนิดเดียวมากกว่าผู้นำที่ทำผิดพลาดน้อย ถ้าหากว่าวิธีการในการทำงานของคนแรกเป็นที่ประทับใจประชาชนมากกว่า คือประชาชนดูขนาดของผู้นำมากกว่าผลงาน ความจริงที่น่าเศร้านี้ทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับอารยธรรมของมนุษยชาติมาแล้วไม่น้อย ประเทศไหนที่มีผู้นำที่มีวิธีการทำงานหรือขนาดที่ดี และมีการตัดสินใจที่ดีด้วยก็จะเป็นความโชคดีของคนในสังคมนั้น และดูเหมือนว่าผู้นำที่ยิ่งใหญ่กับนโยบายที่ผิดพลาดดูจะเป็นของคู่กัน

ได้กล่าวมาแล้วว่า ในสังคมสมัยใหม่นั้นปัญหาต่างๆ สลับซับซ้อนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่สำคัญๆ ซึ่งจะมีข้อมูลหลายๆ ด้าน บางครั้งก็อาจจะขัดแย้งกันเองในตัว การที่จะตัดสินใจโดยมีเหตุผลชัดเจนจึงทำลำบาก แต่ผู้นำก็ต้องตัดสินใจเพราะโดยลักษณะของกรรมพันธุ์ของมนุษย์นั้น ผู้นำจะต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็วมิฉะนั้นจะเสียความนิยมลงไป

เพราะฉะนั้นในสังคมสมัยใหม่ที่ซับซ้อนนี้จึงดูจะให้ประโยชน์แก่ผู้นำที่อาจจะไม่ค่อยปกติ ซึ่งกล้าตัดสินใจโดยไม่ต้องพิจารณาเหตุผลที่ขัดแย้งกันอยู่ในประเด็นของปัญหาแต่ละเรื่อง และนี่ก็เป็นปัญหาของชุมชนปัจจุบัน ซึ่งใหญ่โตและมีปัญหาซับซ้อนมากกว่า สมัยก่อนวิธีที่ดีที่สุดคือต้องมีหัวหน้าที่มีเหตุมีผล ฉลาดหลักแหลม มีความคิดรอบคอบ มีสติสัมปชัญญะที่เป็นปกติชน ในขณะที่เดียวกันก็เป็นคนที่สามารถพูดจาเร้าร้อน กล้าพูดกล้าแสดง มีลักษณะท่าทางภูมิฐานและกล้าที่จะทำการที่คนทั่วไปไม่กล้าอยู่บ้าง ซึ่งก็อาจจะเป็นไปได้ที่จะมีคนแบบนั้นอยู่เพราะสังคมปัจจุบันมีจำนวนคนนับเป็นล้านๆ

5. หัวหน้าจะต้องหยุดยั้งการทะเลาะเบาะแว้งของลูกน้อง

ในฝูงลิงบาบูนนั้นถ้าลิงในฝูงวิวาทกันหัวหน้าก็ต้องเข้าห้ามปรามหยุดยั้งการวิวาทนั้น ถึงแม้ว่าการวิวาทกันนั้นจะไม่มีผลกระทบต่อตัวหัวหน้าก็ตาม การเข้ายับยั้งการวิวาทจะเป็นโอกาสให้หัวหน้าแสดงความเป็นผู้นำของเขาและเป็นการรักษาความสงบในฝูงคือ สังคมของมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการวิวาทกันของลิงที่อายุน้อย เพราะเท่ากับการการอบรมให้ลิงรุ่นเยาว์รู้ถึงอำนาจของหัวหน้าฝูง

ในมนุษย์นั้นหัวหน้าก็ต้องรักษากฎเกณฑ์เกี่ยวกับความสัมพันธ์กันที่มีอยู่ในสังคมของมนุษย์ ถ้ามีการทะเลาะวิวาทกันก็ต้องเข้าไประงับตัดสินความผิดถูกของคู่กรณีตามระเบียบกฎหมายที่ใช้กันมาว่าใครผิด ใครถูก ในหมู่ชนสมัยก่อนแต่ละกลุ่มมีคนไม่มาก ผู้เป็นหัวหน้าก็จะทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทด้วยตนเองอย่างแข็งขัน แต่เมื่อชุมชนใหญ่ขึ้นหน้าที่เหล่านี้ก็จะมอบให้คนอื่นไปทำ เพราะหัวหน้าจะมีภาระอื่นๆ ที่สำคัญต่อการรักษาสถานภาพความเป็นผู้นำอยู่มากกว่า แต่อย่างไรก็ดีสังคมที่มีการขัดแย้งกันมากก็เป็นสิ่งที่ไม่ดีและก็จะต้องมีการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมอยู่ในระดับหนึ่ง

6. ผู้นำจะต้องเปิดโอกาสให้หัวหน้ารองๆ ได้รับผลประโยชน์ของการเป็นผู้นำชั้นรองๆ

ในฝูงลิงบาบูนนั้นลิงชั้นรองๆ ถือได้ว่าเป็นผู้ที่จะเป็นภัยต่อตำแหน่งของลิงหัวหน้าได้มากที่สุด แต่ลิงหัวหน้าก็ต้องพึงลิงเหล่านี้ในยามที่มีภัยภายนอกเข้ามาคุกคามฝูงของมัน ยิ่งกว่านั้นถ้าลิงหัวหน้ากดลิงชั้นรองๆ ไม่ให้ได้รับสิทธิพิเศษหรือผลประโยชน์ใดๆ ลิงชั้นรองๆ ก็อาจจะก่อการกบฏต่อหัวหน้าได้ เพราะฉะนั้นลิงหัวหน้าจึงต้องยอมให้ลิงชั้น

รองๆ มีสิทธิพิเศษเหนือสิ่งธรรมดาสามัญ มันจะมีเสรีภาพในการกระทำมากกว่าลิงรุ่นเยาว์ และสามารถเข้ามาใกล้ผู้เป็นหัวหน้าได้มากกว่าลิงรุ่นเยาว์

ในสังคมของมนุษย์นั้นผู้ที่เป็หัวหน้ายังต้องคอยระวังการโค่นอำนาจจากผู้นำชั้นรองๆ ลงมามากกว่าลิงบาบูน เพราะการคบคิดกันลับหลังผู้นำทำได้ง่ายกว่า ในขณะที่เดียวกันเขาก็มีภารกิจที่ต้องได้รับความช่วยเหลือจากผู้นำชั้นรองๆ ลงไปอย่างมากมาย เพราะฉะนั้นหัวหน้าจึงจำเป็นต้องให้ลูกน้องซึ่งเป็นหัวหนารองๆ ลงไปมีผลประโยชน์และอภิสิทธิ์มากกว่าคนธรรมดาสามัญ แต่การจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่หัวหนารองๆ นี้ไม่ใช่ของง่าย เพราะจะต้องมีความพอเหมาะพอสม ถ้าให้มากเกินไปหัวหนารองก็จะมีฐานอำนาจเพิ่มมากขึ้นจนเป็นอันตรายต่อหัวหน้าได้ หัวหน้าจึงยากที่จะมีเพื่อนแท้ เพราะความเป็นเพื่อนแท้จะเกิดกับหมู่คนที่มีสถานภาพเท่าเทียมกันเท่านั้น คนที่มีสถานภาพไม่เท่าเทียมกันจะเป็นเพื่อนแท้ไม่ได้ ยังต้องให้การยกย่องกันอยู่ คนที่มีอำนาจสูงสุดจึงไม่มีเพื่อนแท้เลย และเพื่อนที่มีอยู่ก็อาจจะแสดงออกในลักษณะที่ไม่ได้แสดงความจริงใจเพราะเพื่อผลประโยชน์ ลูกน้องก็จะแสดงความรักมากกว่าความรู้สึกที่แท้จริง เพราะฉะนั้นการให้รางวัลลูกน้องจึงต้องทำให้พอเหมาะพอควร ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องง่ายทีเดียว

7. หัวหน้าจะต้องปกป้องคนอ่อนแอไม่ให้ถูกข่มเหงโดยไม่เป็นธรรม

ในฝูงลิงบาบูนนั้นลิงตัวเมียที่มีลูกอ่อนจะพยายามไม่อยู่ห่างจากลิงหัวหน้า เพราะเมื่อลิงตัวอื่นในฝูงมารังแกลิงแม่ลูกอ่อนหรือลูกลิง ลิงหัวหน้าจะจัดการกับลิงตัวนั้นอย่างรุนแรง ซึ่งจะให้ลิงในฝูงตัวอื่นขยาดไม่

กล้าทำร้ายลิงแม่ลูกอ่อน หรือลูกของมัน ทั้งๆ ที่มันอ่อนแอ และลูกอ่อนก็ยังช่วยตัวเองไม่ได้ ซึ่งการป้องกันลิงอ่อนแอและลิงตัวเล็กของลิงหัวหน้านี้จะช่วยประกันความอยู่รอดของฝูงลิง นอกจากช่วยปกป้องลิงรุ่นเยาว์แล้ว หัวหน้าก็ต้องปกป้องลิงตัวอื่นที่อ่อนแอ เช่น ลิงแก่ ลิงที่เจ็บป่วย หรือลิงที่พิการ การทำเช่นนี้จะทำให้ลิงทั้งหลายอยู่กันโดยไม่ต้องวิตกกังวลว่า ถ้าวตนแก่ เจ็บป่วย หรือพิการไป ก็จะไม่ถูกรังแกจากลิงตัวอื่น เพราะหัวหน้าจะช่วย

ในกรณีของมนุษย์นั้นการช่วยเหลือคนชรา คนป่วย และคนพิการก็เป็นสิ่งที่มนุษย์ปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป ซึ่งถือได้ว่าเป็นลักษณะที่พัฒนามาโดยทางพันธุกรรม

8. ผู้นำต้องเป็นคนตัดสินใจเลือกกิจกรรมทางสังคมของกลุ่ม

หัวหน้าลิงบาบูนเป็นผู้ตัดสินใจที่จะเคลื่อนย้ายฝูงของมัน เมื่อมันตัดสินใจย้ายตัวอื่นก็จะทำตาม ระหว่างที่เคลื่อนย้ายเมื่อมันหยุดพักลิงตัวอื่นก็จะหยุดพักด้วย เมื่อมันกินอาหารตัวอื่นๆ ก็จะกินด้วย ในหมู่มนุษย์ผู้นำไม่ได้มีหน้าที่กำกับกิจกรรมทางสังคมเหมือนหัวหน้าฝูงลิง แต่เขามีบทบาทในการให้แนวทางการดำเนินชีวิตแก่คนในสังคม ผู้นำอาจจะเลือกส่งเสริมความเจริญของวิชาความรู้ หรืออาจจะเน้นไปที่การสร้างแสนยานุภาพทางการทหาร ซึ่งการตัดสินใจของเขาวouldจะเน้นไปที่แนวทางใดก็จะมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนในสังคม บางครั้งผู้นำก็จะริเริ่มกระทำการบางอย่างที่ทุกคนก็อยู่กันอย่างปกติสุข ไม่มีปัญหาอะไร แต่ผู้นำก็จะกระทำการบางอย่างเพื่อทำให้สังคมเห็นความสำคัญของเขา ไม่เช่นนั้นผู้คนก็จะดูว่าเขาเป็นคนอ่อนแอ ไม่มีน้ำยา ถ้าผู้นำสามารถแสดงความเชื่อมั่นในการกระทำของเขาอย่างมากในเรื่องหนึ่ง ผู้คนก็จะคิดว่าเขาเป็น

คนที่จริงจังกับทุกๆ เรื่องและจะให้ความสนใจต่อความคิดของผู้นำอย่างกระตือรือร้น

9. ผู้นำจะต้องแสดงความใกล้ชิดสนิทสนมกับบริวารที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำมากๆ ในบางโอกาส

ในบางโอกาสถึงบาปุนที่เป็นหัวหน้าจะเข้าไปเล่นหัวกับถึงชั้นปลายแถว และเพื่อไม่ให้ถึงปลายแถว (คือเป็นถึงอ่อนแอไม่มีอำนาจ) หวาดกลัวหัวหน้าก็จะแสดงสีหน้าท่าทางที่เป็นมิตรอย่างมาก เวลาเข้าไปใกล้ก็จะทำด้วยท่าทางนินวล

ในสังคมมนุษย์ผู้นำมักจะแสดงท่าทางที่ให้น่าเกรงขามต่อลูกน้องชั้นรองๆ ของตน เขาจะไม่ยิ้มง่ายและแสดงความเข้มแข็งเอาจริงเอาจังเสียที่พูดก็ต้องเป็นลักษณะการวางอำนาจ แต่กับชาวบ้านธรรมดาผู้นำก็อาจจะแสดงความเป็นมิตร สุภาพอ่อนหวาน โปรยยิ้มให้ โบกมือ จับมือ และอุ้ม จูบหรือสวมกอดเด็กๆ แต่รอยยิ้มเหล่านี้จะหายไปเมื่อเขามาอยู่กับบรรดาลูกน้อง หรือคู่แข่งทางการเมืองของเขา

10. หัวหน้าจะต้องเป็นผู้นำในการต่อสู้กับการคุกคามหรือการโจมตีจากนอกกลุ่ม

เมื่อมีศัตรูภายนอกคุกคาม หัวหน้าฝูงก็จะเป็นผู้นำในการต่อสู้กับศัตรู ศัตรูของถึงบาปุนอาจจะเป็นสัตว์ชนิดอื่นๆ ที่ไม่ใช่ถึงบาปุน แต่ในหมู่มนุษย์นั้นศัตรูสำคัญที่สุดคือมนุษย์ด้วยกัน ในยามที่มีศัตรูภายนอกมารุกรานก็จะเป็นยามที่จะทดสอบผู้นำว่ามีความเข้มแข็ง กล้าหาญ และมีความสามารถเพียงใด แต่ในภาวะการณ์เช่นนั้นผู้คนในสังคมจะมีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อต่อสู้ศัตรูภายนอก เพราะฉะนั้นถ้ามองในแง่

นี้แล้วภาระของผู้นำก็ดูจะง่ายขึ้นเพราะจะได้การสนับสนุนจากคนในกลุ่มอย่างเต็มที่ ยิ่งเขาแสดงความกล้าหาญชาญชัยมากเพียงใด ก็จะทำให้คนในสังคมเห็นว่าผู้นำนั้นกระทำการอย่างเสียสละเพื่อปกป้องคนในสังคม ถ้าเขาทำผิดพลาดคนก็จะไม่พากันตำหนิติเตียน เพราะจะทำให้ขวัญและกำลังใจการต่อสู้ศัตรูลดน้อยถอยลงไปได้ หรือผู้คนก็อาจจะคิดว่าความผิดพลาดนั้นเป็นเพราะความโชคร้ายมากกว่าความไม่มีสมรรถภาพของผู้นำ ด้วยเหตุนี้เองผู้นำจำนวนมากจึงใช้วิธีที่ทำให้ประชาชนเชื่อว่ามิศัตรูจากภายนอกมุ่งร้ายทำลายสังคมของตนอยู่ ซึ่งจะทำให้คนร่วมมือร่วมใจกัน และให้การสนับสนุนหัวหน้า ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของสังคมของตน

ผลประโยชน์ของการเป็นผู้นำ

จากข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างผู้นำในสังคมมนุษย์ กับผู้นำในสังคมของสัตว์เช่นลิงนั้น พอจะสรุปได้ว่า ความต้องการมีอำนาจเหนือคนอื่น ๆ นั้นเป็นสัญชาตญาณ และรูปแบบพฤติกรรมของคนที่เป็นผู้นำในหลายๆ ประเด็น ก็เป็นสัญชาตญาณ แต่เนื่องจากมนุษย์ได้วิวัฒนาการไปจนมีความฉลาดกว่าสัตว์ และมีพฤติกรรมหลายอย่างที่ไม่ใช่เกิดจากสัญชาตญาณโดยอัตโนมัติ เช่น การที่เราพูดก็จะมีแตกต่างกันไป อาหารที่บริโภคก็แตกต่างกันไป เพราะฉะนั้นพฤติกรรมของผู้นำในสังคมมนุษย์จึงมิได้ถูกกำหนดโดยสัญชาตญาณทั้งหมด แต่ถูกกำหนดโดยผลประโยชน์ที่ผู้นำได้รับส่วนหนึ่ง

ถ้าจะถามว่า ผลประโยชน์ที่ผู้เป็นผู้นำได้รับคืออะไร เพื่อตอบคำถามนี้ก็ควรจะเริ่มต้นไปที่การศึกษาความต้องการของมนุษย์ก่อน

อับราฮัม มาสโล (Abraham Maslow)² ได้แบ่งลำดับขั้นของความต้องการมนุษย์จากต่ำสุดไปจนถึงสูงสุดดังต่อไปนี้

1. **ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs)** เช่น ความต้องการอาหาร ความต้องการทางเพศ ความต้องการที่อยู่อาศัย เป็นต้น ซึ่งถือเป็นความต้องการพื้นฐานที่สำคัญที่สุดที่มนุษย์ทุกคนจะต้องมี

2. **ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (security needs)** ความต้องการที่จะได้รับการป้องกันภัยอันตราย และการคุกคาม มนุษย์ทุกคนจะกลัวการถูกทำร้าย กลัวการถูกคนอื่นสังหาร

3. **ความต้องการความรัก และความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (affection and belonging needs)** นอกจากความต้องการทางร่างกายและความมั่นคงปลอดภัยแล้ว มนุษย์ก็ต้องการให้คนอื่นมีความรักในตัวเขาและต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มคนในสังคม เช่น เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว เป็นคนของประเทศใดประเทศหนึ่ง เป็นสมาชิกของสโมสรใดสโมสรหนึ่ง

4. **ความต้องการเกียรติยศ ความเคารพนับถือยกย่องจากบุคคลอื่น และความภูมิใจตัวเอง (esteem needs)** คือ ความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง การให้คนอื่นยอมรับนับถือในความสามารถสนใจในตัวเขา และยินดีกับการกระทำของเขา นอกจากการยอมรับของคนอื่น เรายังต้องการที่จะทำการที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง

² Abraham H. Maslow, **Motivation and Personality**, (New York : Harper and Row, 1954).

5. ความต้องการที่จะเป็นคนโดยสมบูรณ์ (self actualization) ซึ่งหมายถึงความต้องการที่จะรู้ว่าตนเองมีลักษณะดีเด่นอย่างไร มีศักยภาพหรือความสามารถที่แฝงเร้นอยู่กับตัวอย่างไรบ้าง และความต้องการที่จะนำความสามารถของตนออกมาใช้ให้ประจักษ์แก่ตนเองและผู้อื่น ความเป็นคนโดยสมบูรณ์ ยังรวมถึงความเข้าใจสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ความมีปัญญา ความเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นคนโดยสมบูรณ์ ยังรวมถึงสิ่งที่เป็นความดีงาม เช่น การมีสติที่มั่นคง ความมีเมตตาธรรม ความกล้าหาญ ความรอบรู้ ความซื่อสัตย์ ความรัก และความไม่เห็นแก่ตัว

ซึ่งถ้าดูจากความต้องการพื้นฐานทั้ง 5 ประการนี้ ก็จะเห็นได้ว่า ความต้องการหลายข้อมีส่วนที่จะทำให้มนุษย์แต่ละคนต้องการเป็นผู้นำ

เริ่มในข้อแรกนั่นคือ ความต้องการทางร่างกายก็จะเห็นว่า คนเมื่อเป็นผู้นำหรือมีอำนาจเหนือคนอื่นแล้ว การจะมีอาหารรับประทานหรือมีที่อยู่อาศัย ก็จะทำให้ง่ายกว่าคนอื่นๆ ในสังคม ผู้นำจึงมักอยู่บ้านใหญ่ มีอาหารดีๆ รับประทาน ยิ่งถ้ามีบ้านประจำตำแหน่ง เช่น ทำเนียบขาว บ้านพิฆาตโลก ก็มักจะมีขนาดใหญ่กว่าบ้านคนธรรมดาสามัญทั่วไป หรือในเรื่องความต้องการทางเพศก็เหมือนกัน ผู้นำจำนวนมากที่ยังแข็งแรงอยู่ และสังคมไม่ประณามก็มักจะมีภรรยามากกว่า 1 คน

ส่วนในเรื่องความมั่นคงปลอดภัยนั้น เมื่อมีอำนาจก็จะมีคนให้ความคุ้มครองกัน อยู่หรือได้อยู่ในสถานที่ที่มีความปลอดภัยมาก เวลาเดินทางก็จะมีพาหนะคันใหญ่กว่าคนทั่วไป และยังมีขบวนของผู้คุ้มกันอีกด้วย

ความต้องการเกียรติยศ ความเคารพนับถือยกย่องจากบุคคลอื่น และความภูมิใจในตัวเองก็น่าจะมีส่วนทำให้มีความต้องการทางการเมืองเหมือนกัน เพราะผู้มีอำนาจทางการเมืองจะมีเกียรติยศมาก เขาจะแต่ง